

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע בחוקותי תשפ"ב שמיטה או שביתה? ומה הקשר ל'אוצר בית דין'? (חלק ב')

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

שנת השביתה מלשון שבת הוא שמה של שנת השבע **בפרשת בהר סיני**.

הסברנו כי כשם שהשבת מביאה לידי ביטוי את קדושת הזמן, בשנת השבע, המכונה גם שְׁנַת שְׁבִתוֹן וגם שְׁבִת שְׁבִתוֹן (ויקרא כ"ה ד-ה), באה לידי ביטוי קדושת היבול. קדושה זו היא המקור לשיטות הראשונים, שיש מצווה באכילת היבול של שנת השמיטה, מעין אכילה משולחן גבוה. ננסה לברר: מה המקור לכך ששנת השבע מכונה גם שנת השמיטה, ומה מוסיף כינוי זה. עיון בפרשת משפטים מגלה ניסוח שונה מהניסוח בפרשת בהר. וז"ל הכתוב שם:

"וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֲרֶצְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ: וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמְטֶנָּה וְנִטְשָׁתָה וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ וַיִּתְּרֶם תֹּאכַל חֵיט הַשָּׂדֶה כִּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזִיתֶךָ" (שמות כ"ג י-יב). לראשונה מופיע כאן הביטוי שמיטה בצמוד לביטוי נטישה. הביטוי המנוגד לשמיטה ולנטישה הוא האסיפה. הביטוי שמיטה מופיע גם בהקשר נוסף של שנת השבע, חיוב שמיטת כספים, שמיטת החובות. התורה עוסקת במצווה זו בפסוקים הבאים בפרשת ראה:

"מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה: וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוֹט כָּל בְּעַל מִשָּׂה יְדוֹ אֲשֶׁר יִשֶׂה בְּרַעְיוֹ לֹא יִגֹּשׁ אֶת רַעְיוֹ וְאֵת אֲחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לִיקָן: אֵת הַנֶּכְרִי תִגְשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֵת אֲחִיךָ תִשְׁמַט יָדְךָ" (דברים ט"ו א-ג).

שתי מסקנות מתבקשות מיד מקריאת פסוקים אלה. א. הם אינם עוסקים ביבול, שהרי מצווה זו נכנסת לפעולה רק בסוף – מִקֵּץ - שנת השבע. – מצווה זו נוגעת להלוואות של כסף ב. המילה המנחה גם בפרשיה זו היא השורש ש.מ.ט.

הביטוי **שְׁמוֹט** לעולם משמעותו עזיבה, השמטה, אי אחיזה, לא רק בלשון התורה והני"ך אלא גם בלשון ימינו - לשמוט הזדמנות או כדור. נוכיח זאת גם מדבריו הכואבים של דוד המלך, הפונה אל הקב"ה בקריאה המבטאת מצוקה נוראית ובקשה לתיקון:
אל תסתור פְּנֵיךָ מִמֶּנִּי אל תט באף עֲבָדְךָ עֲזַרְתִּי הֵייתָ אל תִּשְׁשֹׁנִי וְאל תַּעֲזֹבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וַיִּקְרָן יְאֻסָּפְנִי: (תהלים כ"ז ט-י)
הקשר בין הנטישה והעזיבה ברור, כך גם הניגוד בין הנטישה לאסיפה (תודה לידידי הרב זאב ויטמן). אם כך, נוכל לסכם כי השמיטה היא העזיבה של היבול, לעומת הפעולה המבטאת בעלות והיא האסיפה שלו.
נוכיח זאת גם משתי הופעות נוספות:

"וַיֹּאמְרוּ בְּלִי שְׁמִטָּה הַבְּקָר" (שמו"ב ו' ו'), האחיזה, התפיסה היא הניגוד לשמיטה.
"וַתִּשְׁקֶף בְּעַד הַחַלּוֹן... וַיֹּאמֶר שְׁמִטָּה וַיִּשְׁמְטֶנָּה" (מל"ב ט' ל-ג). כלומר אל תחזיקוהו תעזבו אותו (כדי שתיפול).

אחרי שהבנו מהפסוקים בפרשת בהר כי היבול בשנת השבע - שנת השבתון הוא קדוש, המסקנה ההכרחית היא סילוק בעלותנו עליו. אנו מבינים שאיננו הבעלים של היבול, הוא שייך לקב"ה ולכן עלינו לשמוט את ידינו ולעזבו. אנו מבינים שלא רק היבול לא שייך לנו, אלא שגם כספנו, שניתן כהלוואה לנצרך, איננו שלנו ואנו מצווים לוותר גם על החובות - לשומטם.

אם כך, מצאנו את המקור בכתוב (לא רק בתוספתא) לפעולותיו של אוצר בית דין. התורה אוסרת על האדם הפרטי להחזיק ביבול השמיטה כבעלים. לעומת זאת, בית הדין חייב לדאוג שכלל הציבור יהנה מיבול זה. ההנאה היא משולחן גבוה. הקב"ה מזמין אותנו בשנת השבע, לאכל מטעמים הקדושים בקדושת שביעית, ולקיים את המצווה של וְהִיָּתָה שְׁבִת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֻכְלָהּ. לאכילה מיבול שביעית באמצעות "אוצר בית דין" יש יתרונות אדירים על פני כל דרך אחרת. מה שמכונה שמיטה לחומרא, איננו דרך לשמור שביעית אלא דרך לעקוף שביעית. פעמים רבות דרך זו מחזקת את אויבינו באופן ישיר או עקיף, ופוגעת בחקלאות ובפרנסתם של מי שזכו להוציא את פירותיה הקדושים של ארץ הקודש. היתר המכירה הוא אומנם הכרח בל יגונה, אבל גם הוא "כביש עוקף" שביעית. צריך להתפלל שהיתר זה, שהוא זמני ובדיעבד גמור, יעבור מן העולם בקרוב.

זו השמיטה השניה שמכון "ארץ חמדה" פועל עם "שנת השבע" בחלוקה של פירות שביעית, באמצעות "אוצר בית דין", במחירי עלות בלבד. ניתן לקבל פירות שביעית בתחנות החלוקה, בפיקוח אוצר בית דין, ובליוי הלכתי של "ארץ חמדה" בתמורה לעלות בלבד. (השבוע החלה חלוקת האפרסקים).

להרשמה באתר של [משנת יוסף](https://mishnatyosef.org/login) <https://mishnatyosef.org/login> ויתקדשו בקדושתה של שנת השבע.

לעיילוי זשמת

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	הרב ג'וליו קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב יושע רזון ט"ו באדר א' תשפ"ב	מר משה וסרצוג כ"ב בתשרי תשפ"א	לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היי"ד
מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ"ב באב	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י" בתמוז תשע"ד	הרב יחזקאל רזון י"ג בחשוון תשע"ח	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	גבי נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה
הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' בשבט	מר יחזקאל וגבי חנה צדיק אייר תשע"ו / סוכות תשפ"א	גבי צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א'	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א
ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	לע"נ דוד צבי טרשנסקי בן יצחק ז"ל ונעמי הי"ו. נלב"ע כ"ח באייר	מר יצחק וסרצוג כ"ב בתשרי תשפ"א	מר שמואל כהן שבט תשפ"א

חֵמְדַּת שְׁנַת הַשְּׁבַע

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

כיצד הפקרת פירות השביעית בזמן הביעור מלמדת מהו לימוד תורה ופסיקת הלכה?

התחלנו לפני מספר שבועות לעסוק בביעור פירות השביעית. למדנו שלפי הרמב"ן הביעור הוא הפקרת הפירות, כדרך להשיב את הפירות אל החברה. בירושלמי (שביעית פרק ט, ד) מסופרים סיפורים על דרך ההפקר: רבי יאשיה מורה לרבי יצחק בר רדיפא שיפקיר את פירות השביעית שלו בפני שלושה חברים טובים, שיכול לסמוך עליהם שלא יקחו את הפירות לעצמם. תושבי קפודקיא היו פחות חברתיים. הם שאלו את רבי אמי מה לעשות, מכיוון שאין להם שלושה אנשים שהם סומכים עליהם. רבי אמי הורה להם להפקיר בשוק כאשר אנשים אינם נמצאים בקרבת הפירות. אכן, החובה להפקיר איננה אוסרת על המפקיר לזכות שוב. כל עוד המפקיר מקיים את המוטל עליו ומפקיר כדון, אין מניעה לעשות זאת באופן שיבטיח לו את אפשרות הזכייה לעצמו. אך נשמע מפתיע שגדולי ישראל מורים להפקיר דווקא בדרך הזאת! באור זרוע (חלק ב הלכות פסחים סימן רמו) לומד מכאן גם על חמץ בפסח: ניתן להפקיר במקום בו סביר שאנשים לא יקחו את החמץ, ולחזור ולזכות בו אחר הפסח.

הדבר הזה פותח דיון רחב יותר לגבי תפקידם של חז"ל. הקב"ה נתן לחז"ל כוח לתקן תקנות. לכאורה מטרת מתן כוח זה היא לאפשר לחז"ל לכוון את האדם למטרה אליה כיוונה התורה, גם אם התורה אינה מגדירה את הפרטים עצמם כאסורים. נבחן דוגמא לתקנה ידועה: מוקצה. הרמב"ם מסביר שמטרת איסור מוקצה היא כדי ששביתתו של האדם תהיה ניכרת. כלומר, גם אחרי שהתורה אסרה את המלאכות, אדם מסוגל להימנע מהמלאכות, אך לא יהיה ניכר ששבת. לכן חז"ל מרחיבים את איסורי השבת כדי להבטיח "שביתה ניכרת".

אם כך, גם אם שורת הדין מאפשרת להפקיר (את החמץ, או את פירות השביעית) ולזכות בהם שוב, מדוע בהקשר זה חז"ל אינם סותמים את פרצת ההערמה? לכאורה הדברים קשים עוד יותר כאשר ניכר שדרך זו הופכת למנהג הנפוץ! נסביר את הדברים על פי דבריו של הרב ישכר תמר (ה'תרנ"ו-ה'תשמ"ב, מפולין. רב חשוב בגרמניה ואנגליה. עלה ארצה בה'תרצ"ג, שם שימש כפוסק בתל אביב. כתב ליקוטי חידושים והערות על הירושלמי). הוא מסביר כך: חז"ל אכן נדרשים לכוון לרצון התורה. אך פעמים רבות ישנו קונפליקט בין עקרונות שונים. במקרה זה הם יחליטו לאזן ביניהם בצורה נכונה.

גם במקרה שלנו ניצבים שני עקרונות סותרים. מצד אחד, העיקרון שהתורה מכוונת אליו (לדוגמא – השבת יבול השביעית לחברה). מאידך, התורה חסה על ממונם של ישראל. זהו עיקרון תורני חשוב לא פחות. כיצד מאזנים בין שני אלה? העלי תמר מציע: בסכומים שישראל מוכן למחול עליהם, עדיף לכוון לרצון התורה. בסכומים שישראל אינו מוחל עליהם, נכון לחוס על ממונם של ישראל. לדוגמא: בהקשר של איסור והיתר במצבים רבים אנו פוסקים שבהפסד מרובה ניתן להקל. מדוע? אם זו ההלכה, יש להקל, ואם ההלכה היא להחמיר, מדוע ההפסד מאפשר לנו להקל? מסביר העלי תמר: יש לאזן בין חובתנו לחוס על ממונם של ישראל, לבין דברי הפוסקים שאיננו פוסקים כמותם. מדוע?

מפני שבעומק אנו יודעים שאלו ואלו דברי א-לוקים חיים. המשמעות של 'אלו ואלו' היא שאנו מנסים להבין את העקרונות האלוקיים, ולבטא אותם בהלכות שאנו מקיימים. כל מחלוקת בתוך התורה היא מצב בה יש שני עקרונות אלוקיים, ושניהם יכולים לבוא לידי ביטוי במקרה הממשי שלפנינו. אך יישומם באותו המקרה יצא סתירה. עיקרון אחד אומר שהדבר מותר, והעיקרון השני יאמר שבמקרה זה הדבר יהיה אסור. יש לנו כללים כיצד לקבוע מהי ההלכה, אך השיטה שלא נפסקה היא עדיין חלק מהתורה, אנו עדיין נעמול על הבנתה בבית המדרש, בגלל שדרכה אנו יכולים לגלות את העיקרון האלוקי העומד בבסיסה. הפסיקה כשיטה אחת איננה אומרת שהשיטה השנייה היא חסרת משמעות. השיטה השנייה גם היא מהווה פתח המאפשר לנו לזהות את דבר ה'. אך כללי ההלכה אינם מחייבים אותנו לפעול על פיה במקרה זה.

פעמים רבות ההכרעה קשה. במקרים אלו, איננו מבטלים את השיטה שלא התקבלה להלכה. אנו גם משאירים את השיטה השנייה בתוך המסגרת ההלכתית, ואומרים לפעול על פיה "לכתחילה". כלומר: ליישם בפועל את העיקרון האלוקי, למרות שכללי ההלכה היבשים היו מאפשרים לי לוותר על יישום העיקרון הזה במקרה שלפנינו. וכאן נכנסת שאלת ההפסד המרובה.

במצב כזה, אם יש הפסד שאדם מוכן לוותר עליו כדי שהעיקרון האלוקי יופיע בעולם, כך נכון לנהוג. אך במידה ויש לאדם הפסד מיישום העיקרון הזה, הרי שהנהגה על פי עיקרון זה יפגע בעיקרון אלוקי אחר, שהתורה חסה על ממונם של ישראל. לכן במקרה זה נשוב לשורת הדין, כדי שהעיקרון שהתורה חסה על ממונם של ישראל לא ייפגע.

אם נשוב לדיון על הפקר פירות שביעית: התורה מצווה להפקיר את פירות השביעית. עתה עומדת בפני חז"ל השאלה כיצד נכון ליישם את הדבר הזה: באופן של שורת הדין, על ידי הפקר וזכייה מחדש, או על ידי מה שניתן לזהות כרצון התורה, הפקר והימנעות מזכייה מחדש?

בכדי לאזן נכונה בשאלה זו, יש לשקול עיקרון אחר: שהתורה חסה על ממונם של ישראל. לכן אם מדובר בפירות שאדם עשוי לוותר עליהם, נכון להפקיר אותם ולאפשר לאחרים לזכות בהם. אך אם מדובר בהפסד משמעותי, מותר להפקיר ולחזור ולזכות בהם, מפני שיש כאן יישום של שורת הדין, ובנוסף יישום של העיקרון שהתורה חסה על ממונם של ישראל.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
גדעון בן רחל
חנן הראל הכהן בן דרורה
משה בן רחל
אריה יצחק בן גאולה מרים
אילנה בת עליה

ניר רפאל בן רחל ברכה
שי בת הלל
מאירה בת אסתר
ר' יצחק בן בריינדל גיטה
נהוראי בן רבקה נמיר
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
עובדיה בן אסתר מלכה
נטע בת מלכה
חוה ראנלה בת פיילא
רבקה בת שרה בלה

הַלְכָה פְּסוּקָה

תְּקִיּוֹת מִתּוֹךְ פְּסָקֵי דִין - רֶשֶׁת בְּתֵי הַדִּין 'אַרְץ חֻמְדָּה גְּזִית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

תביעת פיצוי מחברת בנייה בגין רטיבות בדירה

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / כסלו תשפ"ב / תיק מס' 81092

דיינים: הרב אבישי קולין, הרב ציון כהן, הרב יוסף סוראני

המקרה בקצרה: הנתבעת היא חברת בנייה, התובע רכש דירה מהנתבעת, הדירה נמסרה לו לפני כשנתיים וחצי והושכרה, ובדירה התגלו מקרי רטיבות חוזרים ונשנים, הנתבעת ערכה סדרת תיקונים בקיץ 2020, וסיימה אותם בחודש אוג' 2020. הנתבעת התחילה בעבודות התיקונים רק כ-90 יום לאחר הודעת התובע. שנה לאחר מכן החברה תיקנה שוב את הרטיבות החוזרת, והדבר התבצע רק כ-60 יום לאחר הודעת התובע. זאת, למרות שבחווה נאמר שעל החברה לתקן ליקויים כאלו תוך 30 יום. החברה עשתה בדיקת המטרה שיצאה תקינה אך לא עמדה בתקן הנדרש. התובע דורש פיצוי על עגמת הנפש שנגרמה לשוכר בגלל העיכובים בתיקון, ובנוסף הוא מבקש שבית הדין ישית מראש קנס על הנתבעת במקרה שלא יבוצעו תיקונים בהמשך תוך זמן סביר. לטענת הנתבעת היא תיקנה את הליקויים בזמן סביר לפי חוק המכר, ובנוסף היו אילוצים בגלל מגפת הקורונה שעיכבו את התיקון. הנתבעת גם מתנגדת לקצוב מראש פיצוי יומי לתובע במקרה של איחור בתיקונים נוספים, אך הסכימה לשקול פיצוי אם יוכח שהרטיבות הפריעה לשימוש בחלק מהדירה. לגבי בדיקת ההמטרה היא טוענת שהבדיקה תקינה.

פסק הדין: הנתבעת פטורה מלפצות את התובעים. נקבעו כללים עתידיים לתיקון ליקויים בדירה, הכוללים זמן קצוב לתיקון, ואפשרות לתובע להזמין בעצמו מומחה חלופי על חשבון הנתבעת במידה והיא תתקן בזמנים שנקבעו.

נימוקים בקצרה:

1. האם הנתבעת מילאה את חובתה בבדיקת ההמטרה שבוצעה?

בדיקת ההמטרה שביצעה הנתבעת ארכה פחות שעות מהתקן, למרות זאת בית הדין סבור שהנתבעת מילאה חובתה בבדיקת ההמטרה וזאת מהטעמים הבאים:

- המעבדה שביצעה את הבדיקה נימקה מדוע ביצעה את הבדיקה פחות שעות מהתקן, והתובע לא הגיב על כך בזמן אמת.
- בדיקת ההמטרה אינה מחויבת על פי החווה, אלא בית הדין החליט עליה לפי שיקול דעתו. כיון שיש סיכוי קטן בלבד שתוצאות הבדיקה היו משתנות אם הבדיקה היתה מתבצעת במשך זמן קצר נוסף, בית הדין אינו חושב שמוצדק לבצע בדיקה נוספת.

2. פרק הזמן הקצוב לנתבעת לטפל בבעיית הרטיבות

הצדדים נחלקו האם משך הזמן לביצוע הליקויים הוא על פי החוק או על פי החווה. בית הדין קבע שלפי ההלכה תנאי שהותנה בין הצדדים גובר על דין תורה (לדוגמה רמ"א חו"מ טז, ב), ולכן ברור שהוא גם גובר על החוק. בחווה נאמר כי הנתבעת חייבת לתקן ליקויים תוך 30 יום, וההחלטה על אופי התיקון תתבצע תוך שעה. בין הצדדים ישנה מחלוקת בפרשנות החווה האם מדובר ב-30 ימי עבודה, או ב-30 יום רגילים. בהלכה נקבע ש"יד בעל השטר על התחתונה" וזאת על פי הכלל "המוציא מחבירו עליו הראיה" (חוקי התורה פרשנות הסכמי ממון סעיף 18). על פי זה לכאורה היה צריך לפרש את החווה לרעת התובע. למרות זאת בית הדין הכריע כי הכוונה כאן ל-30 יום רגילים, וזאת בגלל שלוש סיבות הקשורות ללשון החווה (השו"ע חו"מ סא, טו-טז קובע כי יש ללכת לפי לשון החווה):

- במקומות אחרים בחווה נכתב במפורש "ימי עבודה", ומכאן שבמקומות בהם לא נכתב כך הכוונה לימים רגילים.
- כשיש ספק מה כוונת הצדדים יש ללכת לפי לשון החווה (שו"ע חו"מ סא) ובחווה לא נאמר ימי עבודה.
- כיון שעל פי ההלכה אין כלל המנחה לפרש חווה לרעת מי שניסח אותה.

3. חיוב פיצוי על עגמת נפש בגלל דחיית התיקון

בית הדין דוחה את הבקשה לפיצוי על עגמת נפש בגלל עיכוב בתיקון, הן משום שלא הוכח שלא ניתן היה להשתמש בדירה בעת הרטיבות, והן משום שמעיקר הדין אין חיוב על עגמת נפש שאינה כרוכה בביוש.

4. הסכמת הנתבעת בבית הדין לפצות את התובע

במהלך הדיונים הסכימה הנתבעת לפצות את התובע במקרה של עיכוב נוסף בתיקון רטיבות אך חזרה בה, לאחר שהבינה שיש בחווה סעד אחר. השאלה היא האם יש תוקף להסכמה הראשונה של הנתבעת? ההתחייבות של הנתבעת לא לוותה במעשה קניין. אמנם נחלקו השו"ע והרמ"א (חו"מ כב, ג) והש"ך (שם טז) האם ניתן לחזור מהסכמה שהתקבלה בבית הדין, אלא שהם דיברו על מקרים בהם היה חיוב על פי דין ועל בסיסו אחד הצדדים קיבל על עצמו התחייבות נוספת. לעומת זאת במקרה זה ההתחייבות באה בלא חיוב על פי דין. בנוסף, גם לדעת הש"ך, הסבור שבדרך כלל לא ניתן לחזור מהתחייבות בעל פה בבית דין, כן ניתן לחזור מההתחייבות בו כל זמן שביט הדין עסוק באותו עניין. אמנם יש לדון אם במקרה הנדון בית הדין נחשב כמי שעסוק באותו עניין ממש, אבל לפחות מחמת הספק יש לפטור את הנתבעת מהחיוב. טעם נוסף לפטור מההתחייבות היא שמדובר בהתחייבות בטעות, כיוון שהנתבעת לא היתה מודעת לכך שלתובע עומד סעד אחר (רמ"א חו"מ רז, ד). מכל הטעמים הללו, אין לחייב את הנתבעת בחיוב קנסות על פיגור בתיקון ליקויים.

[למעבר לפסק הדין](#)

אליהו והוצאת רשב"י מהמערה

המעשה הידוע בבריחת רבי שמעון למערה מובא בתלמוד הבבלי כהשתלשלות מאורעות לאחר דברים שאמר רבי יהודה, וז"ל המעשה במסכת שבת (דף לג, ב) בתרגום חופשי בתוספת ביאור: "ומדוע קראו לרבי יהודה 'ראש המדברים בכל מקום', שישבו רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון בר יוחאי. וישב יהודה בן גרים אצלם. פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהם של אומה זו (רומיים, רש"י). שהרי תקנו שווקים, ותקנו גשרים, ותקנו מרחצאות. רבי יוסי שמע את הדברים ושתק. נענה רבי שמעון בר יוחאי ואמר: כל מה שתקנו (הרומיים), לא תקנו אלא לצורך הנאת עצמן. תקנו שווקים – להושיב בהן זונות. תקנו מרחצאות – לעדן בהן את עצמם. תקנו גשרים – כדי ליטול מהעוברים בהם מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות. אמרו (המלכות): רבי יהודה שעילה ושיבח (את המלכות), יתעלה בשכר זה להיות ראש המדברים בכל מקום. רבי יוסי ששתק ולא שיבח ולא מחה כנגד דברי רבי שמעון – יגלה לציפורי. רבי שמעון שגינה – יהרג. הלכו רבי שמעון ובנו רבי אלעזר והסתתרו בבית המדרש. כל יום היתה אשתו של רבי שמעון מביאה להם לחם וכד מים ואכלו. כאשר התגברו הגזירות, אמר רבי שמעון לבנו: נשים דעתן קלה עליהן, ויש לחשוש שמא יענו אותה (הרומאים) בעיניי קשים שהיא לא תעמוד בהם, ותגלה היכן אנחנו מסתתרים. הלכו והתחבאו במערה והתרחש להם נס ונבראו להם עץ חרוב שאכלו ממנו פירות, ומעין לשתות ממנו מים...". רש"י ביאר שדברי רבי יהודה בשבח "אומה זו" כוונתם לאומה הרומאית. אלא שאם אכן כך לכאורה עבר רבי יהודה על איסור 'לא תחונם' כמבואר ברמב"ם (הלכות עבודה זרה י, ד): "אסור לספר בשבחן ואפילו לומר כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו, קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם שנאמר 'ולא תחונם' לא יהיה להם חן בעיניך, מפני שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים". הגר"ח פלאגי' בספר נשמת כל חי (ח"א סי' נה, עמ' צה) תירץ שדווקא לשבח גוי יחיד יש איסור שמא ידבק אחריו אך כשמשבח אומה לא שייך לכרות אהבה עם כולם. אך גם כך, לא מסתבר שרבי יהודה יתעורר מעצמו לספר בשבחה של האומה הרומאית שהחריבה את מקדשנו וארצנו והרגה רבים מישראל, שהרי יש בדבריו לימוד זכות עליהם, ולימוד זכות זה עלול לתת לה כוח בשמים להמשיך ולהרע לעם ישראל.

איזו אומה שיבח רבי יהודה

ונראה ליישב באופן אחר (ויש לכך סיוע ב'ספר הזכות' לבעל חידושי הר"ם), ולבאר שלשון "אומה זו" שנקט רבי יהודה היא לשון סתמית שמתפרשת במקומות רבים גם על האומה הישראלית (חולין צב, א¹; ; ירושלמי שקלים פ"א ה"א ועוד), ומתבקש שלכך היתה כוונת רבי יהודה. גם היהודים שבארץ ישראל תיקנו גשרים ושווקים ומרחצאות, ורבי יהודה שיבח אותם על כך, משום שלדעתו זהו תפקידה של האומה הישראלית בארץ ישראל. אלא שרבי שמעון חלק על כך והיה סבור שכל בני האומה הישראלית צריכים לעמוד בתורה בלבד, ותפקידם של אומות העולם הוא לעמול בחריש ובקציר (כמבואר ברש"י בהמשך) וכן תפקידם לבנות שווקים וגשרים ומרחצאות. רבי שמעון היה סבור שגם רבי יהודה חושב כמוהו, ולכן טעה בהבנת דברי רבי יהודה - "רבי שמעון לא ידע מאי קאמרי רבנן"². רבי שמעון טעה והבין שדברי רבי יהודה כוונתם לאומה הרומאית ששלטה אז בארץ ישראל. וכדי שדברי רבי יהודה לא יתקבלו בשמים כלימוד זכות על הרומאים ויסייעו בידם להמשיך ולדכא את עם ישראל, השיב מייד רבי שמעון בגנותם של הרומאים ואמר שהם (הרומאים) תיקנו את כל הדברים האלו לצורך עצמם.

מי ה'מלכות' שרדפה אחרי רבי שמעון

שיטת רבי שמעון שבניית גשרים ושווקים ומרחצאות על ידי יהודים היא גנאי להם, מקטרגת על אנשים מישראל שעוסקים בכך. בעם ישראל יש שתי קבוצות בולטות, יש את קבוצת העוסקים בתורה שנחשבים לחייליו של 'משיח בן דוד', ויש את קבוצת העוסקים במלאכות שנחשבים לחייליו של 'משיח בן יוסף'. לדעת רבי שמעון כל האנשים מישראל צריכים לעסוק בתורה, ואין מקום לתפקיד של 'משיח בן יוסף', ומי שעוסק בכך נחשב ל'מת'. זו חשיבה מקטרגת שגורמת לפגיעה באותם אנשים, וכפי שמשופר בהמשך שכאשר יצא רבי שמעון בפעם הראשונה מן המערה וראה אנשים חורשים וזורעים, הוא קיטרג עליהם שאינם עוסקים בתורה, ואותם מקומות נשרפו.

'משיח בן יוסף' קשור לספירת ה'מלכות' (כמבואר בפירוש הסולם לזוהר במדבר בלק אות שמב³), והקטרוג של רבי שמעון על חברי קבוצת משיח בן יוסף היה בעצם קיטרוג על ספירת המלכות. ולכן ספירת המלכות קיטרגה על רבי שמעון ורדפה אחריו, ולכך מרמז המשך המעשה שמשפר שנשמעו הדברים לימלכות' והמלכות אמרה ש"שמעון שגינה – יהרג". ואמנם ההשתלשלות של הדברים בעולם הגשמי היה שגם הקיסר הרומאי התעורר לרדוף אחרי רבי שמעון, אך סיבת הדברים היתה משום שספירת ה'מלכות' קיטרגה בשמים על רבי שמעון שמקטרג על 'משיח בן יוסף'.

מי ה'מלכות' שמינתה את רבי יהודה לראש המדברים

ספירת ה'מלכות' נהנתה לשמוע את דברי השבח של רבי יהודה על 'אומה זו' הישראלית, שיש בה אנשים שמתקנים גשרים ושווקים ומרחצאות, ומינתה את רבי יהודה לראש המדברים בכל מקום, וזאת משום שהקב"ה אוהב את מי שמלמד זכות על בניו. ומשמעות הדברים היתה שהקב"ה עורר בלב אנשים מישראל רצון לשמוע את רבי יהודה ראשון בתור 'ראש המדברים' משום שהוא מלמד זכות על מעשיהם.

והרי לא מסתבר שאם הרומאים מינו את רבי יהודה להיות 'ראש המדברים' היו שאר החכמים מסכימים לכך, ומסתבר שהיו משתמטים מלבוא לכינוסים שכאלו. ולכן מתבקש לפרש את המסופר באופן עמוק יותר וכפי שהתבאר. ובדומה פירש חידושי הרי"ם בספרו 'ספר הזכות', שהתנא רבי יהודה הוא ממשיכו של יהודה בן יעקב אבינו, ולכן הוא מונה להיות 'ראש המדברים', וז"ל:

"...ותמוה למה קראו חכמי הש"ס לר' יהודה 'ראש [המדברים] וכו' ולעניות דעתי חנני ד' הגם שלא ראיתי בספר, שאחר התיקון של עשרה הרוגי מלכות שהיה ניצוצי שבטי י-ה על מכירת יוסף כמו שאיתא בזוהר הקדוש... היו אלה ג' הצדיקים כשמות יהודה ויוסף ושמעון שהיו העיקרים בענין הנ"ל. ואיתא במדרש בג' מקומות דיבר יהודה לפני אחיו ועשאוהו מלך כו', ושפיר נקרא 'ראש המדברים

בחוקותי

כו', וגם בלשון שאמר יעקב אבינו עליו השלום 'מטרף בני עלי' – ונתעלה, ואמרו: יהודה שעילה יתעלה כו' שכבר תיקן. ... ור' יוסי על שם יוסף ששתק' כו' שה' פעמים אמרו 'עבדך אבינו' ושתק כמו שאיתא במדרש, והיה ההתחלה מהגלות 'גלה לצפור' – ש'צפור' מכפר על לשון הרע... ור' שמעון הוא על שם 'שמעון שגינה וכו' שהיה העיקר בהורדת יוסף לבור, ורצה שיהרג – ולא נגמר כי אם הורד לבור, כן נגזר שיהרג – וניצל רק במערה כמו שהיה יוסף (י"ב) [י"ג] שנים בבור..."

כלומר, שמעון (בן יעקב אבינו) יזם את הריגת יוסף אחיו, שבעקבותיה הושלך יוסף לבור ונמכר לעבד במצרים והיה יוסף עבד במשך י"ג שנים (מבן י"ז ועד בן ל') כשברוב השנים היה בבור בבית האסורים. והתנא רבי שמעון הוא ממשיכו של שמעון, ולכן נגזרה עליו בשמים גזירה שיהרג, והוא תיקן זאת בכך שהיה בבור ('מערה') במשך י"ג שנים כמו שהיה יוסף. ולפי מה שהתבאר התנא רבי שמעון אכן רדף וקיטר על אלו שעסוקים בתפקידו של 'משיח בן יוסף' (ספירת המלכות), ולכן התגלגלו הדברים שנגזר עליו בשמים להיות במערה ('בור'), כאשר בסופו של דבר שהה שם י"ג שנים.

אליהו מוציא את רשב"י מן המערה

וז"ל המשך מעשה המערה (בתרגום חופשי):

"והיו פושטים את בגדיהם כדי שלא יבלו והיו יושבים עד צוארם בחול כדי לכסות את גופם. כל היום היו לומדים וכשהגיע זמן התפילה לבשו בגדיהם והתפללו. וכשגמרו תפילתם חזרו והורידו את בגדיהם כדי שלא יבלו. ישבו שנים עשר שנים במערה. לאחר שנים עשרה שנה, בא אליהו הנביא ועמד על פתח המערה ואמר: מי יודיע לבר יוחאי שמת קיסר רומי ובטלה גזירתו? יצאו רבי שמעון ובנו מן המערה וראו אנשים שעסקו בחרישה וזריעה. אמר רבי שמעון: אנשים אלו, מניחין חיי עולם (עמל התורה) ועוסקין בחיי שעה (בפרנסה). כל מקום שהיו (רשב"י ובנו) נותנין בו את עיניהן, מיד היה נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב את עולמי יצאתם! חזרו למערתכם! חזרו והלכו למערה, ישבו בה עוד שנים עשר חודש. אמרו: הרי משפט רשעים בגיהנם הוא י"ב חודש. יצתה בת קול ואמרה להם: יצאו ממערתכם! יצאו. כל מקום שהיה מכה רבי אלעזר, היה מרפא רבי שמעון. אמר לו רבי שמעון לרבי אלעזר: בני, די לעולם (שיעסקו בתורה) אני ואתה..."

כאשר גזרו בשמים על רבי שמעון להסתתר במערה רצו שיחזור בו משיטתו שקטרגה על 'משיח בן יוסף', חזרה זו היתה צריכה לבוא מתוך התעוררות עצמית. ורבי שמעון היה אמור לעבור תהליך שדומה לתהליך שעבר אליהו הנביא, וכדלקמן. בספר מלכים (א יז) מסופר שאלהו הנביא עצר את הגשם והקב"ה הורה לו לעבור לגור בבית אשה אלמנה. אליהו בירך אותה בנס שהקמח והשמן לא יכלו וגר בביתה, ומסופר ש'בן האלמנה' מת והאשה טענה שאלהו קיטר עליו ולכן מת בנה, ואלהו התפלל עליו והחיה אותו. בתנא דבי אליהו (רבה, יח) מסופר שאלהו הנביא התגלה ואמר: "אותו תינוק **משיח בן יוסף** היה". ולפי מה שהתבאר נראה שאלהו היה סבור מתחילה כשיטת רבי שמעון שכולם צריכים לעסוק בתורה ויהיה להם נס וה' יספק להם פרנסה. ואלהו ציפה שכאשר 'בן האלמנה' יראה שהקמח והשמן אינם כלים מביתם, הוא ינצל את הזמן הפנוי ויבקש מאליהו שילמד אותו תורה ושיעסקו יחד בתורה. אלא ש'בן האלמנה' לא עשה כך, ומסתבר שהוא פעל כפי שמצופה מ'בן אלמנה' והמשיך לעסוק בחיפוש והמצאת מלאכות שונות כדי להתפרנס. בעיניו הרוחניות של אליהו בן שזכה נחשב כמו 'מת', וזה בעצם היה ה'יעוץ' של האשה שהיא לא הצליחה להוליד בנים שאלהו החשיב אותם כ'חיים'. הקטרוג של אליהו השפיע ולכן הילד חלה ונטה למות⁴. אך לאחר דברי האלמנה אליהו התעורר בתשובה וראה זכות גם באלו שעוסקים במלאכות והתפלל והחיה את הבן שסימל את 'משיח בן יוסף'⁵.

המחלוקת שבין רבי יהודה לבין רבי שמעון האם "נאים מעשיה של אומה זו (הישראלית)" היא בעצם מחלוקת קדומה בינם האם יש מקום בעם ישראל לתפקיד של 'משיח בן יוסף' שמופיע בתנ"ך בתור 'בן אלמנה'. מחלוקת זו מרומזת בתלמוד גם במסכת נדרים (דף טו, ב) שם אמר רבי שמעון "ימותו כל בני אלמנה, ואל יזוז שמעון ממקומו..."⁶, ואלו רבי יהודה היה מוכן לבוא ולטעום מתבשיליה של אשה המכונה 'אלמנה' ולשבחם כדי להרבות שלום (וכדי שלא ימותו בניה). רבי שמעון קיטר כאן על 'משיח בן יוסף' ולכן נגזר עליו להיות במערה ('בור') כדי שיתעורר מעצמו לתשובה ויחזור בו מקטרוגו, וכפי שחזר בו אליהו הנביא מעצמו. ולכן אליהו הוא זה שבא להוציא את רבי שמעון מן המערה, ואף כאן אליהו בא ומרמז להם לחזור בתשובה ולצאת מן המערה. לאחר י"ב שנים כשמת הקיסר בטלה הסיבה הגשמית שמחמתה הסתתר רבי שמעון. אולם הסיבה הרוחנית שמחמתה נגזר עליו להיות במערה לא התבטלה, ורבי שמעון המשיך לקטרג על אלו שחורשים וזורעים, והקטרוג שלו השפיע וכל מקום שנותנים עיניהם מיד נשרף. ואז יצאה בת קול שאמרה להם "להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערתכם!". ל'בת קול' יש השפעה מוגבלת ופעמים שאינה קובעת להלכה (בבא מציעא דף נט, ב). רבי שמעון ובנו הקשיבו להוראה המעשית של בת הקול, וחזרו למערה. אך הם לא השתוו בדעתם האם לקבל את שיטת הבת קול שהתייחסה אליהם ואל קטרוגיהם בתור 'מחריבי עולם'. הם הזכירו שניהם את דברי המשנה (עדויות פ"ב מ"י) "משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש", אלא שרבי שמעון קיבל את דברי בת הקול ומעתה התייחס אל עצמו בתור 'רשע' שצריך לחזור בתשובה, ואילו בנו המשיך להתייחס אל האנשים שחורשים וזורעים בתור 'רשעים'. לאחר שנים עשר חודש יצאה בת קול נוספת וקראה להם לצאת מן המערה. רבי אלעזר ציפה שלאחר י"ב חודש אלו שחזרו וזרעו יחזרו בתשובה ויהיו כמוהו עוסקים בתורה בלבד, ולכן כשראה אותם ממשיכים לחרוש ולזרוע הוא המשיך וקיטר עליהם, והקטרוג שלו פגע בהם ושרף את המקומות שהיו בהם. אך מנגד רבי שמעון חזר בו כבר משיטתו הישנה, וכעת הוא לימד עליהם זכות ואמר שהקב"ה רוצה שיהיו בעם ישראל גם אנשים כאלו, ובכך הוא ריפא את המקומות שנפגעו. והוא אמר אז לבנו "בני, די לעולם (שיעסקו בתורה) אני ואתה". לימוד זכות זה היה בדיעבד, והקב"ה רצה שילמדו זכות בלב שלם ולכתחילה ולכן יש המשך למעשה, וכדלקמן.

ההוא סבא ומשמעות הריצה בין השמשות

בהמשך המעשה מסופר:

"בערב שבת לפנות ערב, ראו את 'ההוא סבא' שהיה אווזו שתי אגודות הדסים, והיה רץ בזמן בין השמשות. אמרו לו: אותם הדסים למה לך? אמר להם: לכבוד שבת (להריח בהם). שאלוהו: ומדוע לא תספיק לך אגודה אחת? אמר להם: אחת כנגד 'זכור' (שנאמר בתורה במצוות השבת), ואחת כנגד 'שמור' (שנאמר בתורה מצוות השבת). אמר לו רבי שמעון לבנו: ראה, כמה חביבין מצות על ישראל. ונחה דעתם..."

בתשובות הגאונים (הרכבי, כג) ובתוספות (חולין דף ו, א) הביאו שיש מפרשים ש"ההוא סבא" הוא אליהו הנביא אך דחו את דעתם. אמנם יש מגדולי ישראל ובינם שפת אמת (שבת דף כג, ב) שלדעתם הוא אכן אליהו הנביא, תפקידו של אליהו הנביא במשך

בחוקותי

כל הדורות הוא להרבות שלום בעולם, ונראה שכיוון שאלהיו לא מת והוא מאריך ימים הוא מכונה 'ההוא סבא'. ויש להעמיק ולהבין כיצד הניח אליהו את דעתם של רשבי"י ובנו. כדי להבין זאת יש להעמיק במשמעות הריצה בין השמשות, וכדלקמן. בשבת אסור לעשות מלאכות, ובכלל זה יש איסור להעביר חפצים ברשות הרבים, וכן להעביר חפצים מרשות הרבים לרשות היחיד ולהיפך. איסור זה מתחיל מייד עם שקיעת החמה בזמן שנקרא 'בין השמשות'. כדי להימנע מחילול שבת היו תוקעים בערב שבת כמה תקיעות בהפרישי זמן שונים כדי שהאנשים שנמצאים בשדות ועוסקים במלאכותם יתבטלו מוקדם ממלאכתם, ויחזרו לביתם עם חפציהם ויסיקו לעשות בביתם הכנות הכרחיות לפני כניסת השבת (שבת דף לה, ב). אמנם אם ארעה תקלה ואדם הולך לביתו עם חבילתו ורואה שעוד מעט תשקע החמה התיירו לו להמשיך ולהביאה לביתו ובתנאי שירוך עימה בלא הפסקה ויזרוק אותה לתוך ביתו (שבת דף קנג, ב).

'ההוא סבא' שרץ בין השמשות עם הדסים, מסמל אדם שלא הפסיק ממלאכתו מבעוד יום והמשיך לעבוד עד הרגע האחרון, וכדי שלא לעבור על איסור תורה של העברת חפצים ברשות הרבים הוא מוכרח לרוץ לביתו בין השמשות עם ההדסים שבידו. אמנם 'ההוא סבא' יישב את דעתם כשאמר להם ששתי אגודות ההדסים שבידיו הן כנגד 'זכור' וכנגד 'שמור'.

ההוא סבא ומשמעות שתי אגודות ההדסים

כוונת דבריו היתה שבעשרת הדברות שבפרשת יתרו נאמר: **"זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ"**, ומצוות "זכור" זו מתפרשת כמצווה להזכיר בפה את יום השבת בכניסתו, וחכמים תיקנו לעשות זאת באמצעות קידוש על כוס יין. מאידך, בעשרת הדברות שבפרשת ואתחנן נאמר **"שְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ"**, ומצוות "שמור" זו מתפרשת בתלמוד (שבועות דף כ, ב) כעין 'לאו' וכציווי להימנע מעשיית מלאכה. 'ההוא סבא' רמז להם שיש אנשים מישראל כמו רשבי"י ובנו שגם בימות החול הם עוסקים כל הזמן בתורה ואינם עושים מלאכות, ואצלם ניכר ההבדל בין השבת לימות החול באמצעות מצוות 'זכור', כאשר בכניסת השבת הם מזכירים את השבת בפיהם. ומאידך יש אנשים מישראל שלדעתם יש מצווה לעסוק במלאכות, והם מסתייעים מהאמור באבות דרבי נתן (יא): **"שכשם שהתורה נתנה בברית כך המלאכה נתנה בברית"** שנאמר **שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתְּךָ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַד' אֲלֶהְיֶיךָ"**. לשיטתם יש מצווה לעבוד במלאכות גשמיות והשבת ניכרת אצלם בכך שבימות החול הם עוסקים במצוות המלאכות ובשבת הם נמנעים מעשייתן. 'ההוא סבא' הסביר להם שהוא הידר במצוות עשיית המלאכות בימות החול וגם ביום ששי הוא עבד כמעט עד שקיעת החמה, ולכן הוא נאלץ לרוץ לביתו עם שתי אגודות ההדסים שבידו.

אגודות 'הדסים' אלו מסמלות את הצדיקים שבישראל כמרומז בנבואת זכריה (א, יא) **"מְלֶאךָ ד' הֵלַמְד בֵּין הַדְּדִים"** וכמבואר במסכת מגילה (דף יג, א). ואלהיו רץ בכניסת השבת עם שתי אגודות הדסים, כדי לרמז להם שיש בעם ישראל שתי קבוצות צדיקים, יש צדיקים מסוגו של רשבי"י שעמלים במסירות נפש בתורה, ויש צדיקים מסוגו של 'משיח בן יוסף' שהם מהדרים בעשיית המלאכות, ולכן הוא הידר ועסק במלאכה עד שקיעת החמה. זהו לימוד זכות מסוג לימוד הזכות של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב שמלמד זכות גם על עוברי עבירה, ורואה בהם מהדרים במצוות. בפשטות מדובר באדם שפשע ולא נערך בזמן לקראת השבת ולכן הוא נאלץ לרוץ בין השמשות עם ההדסים. אך ההוא סבא (אליהו) מגלה להם בדבריו, שהוא אינו פושע אלא צדיק שמהדר במצוות עשיית המלאכות המרומזת ב'שמור', ולכן עבד עד הרגע האחרון, עד שקיעת החמה.

ובכל אופן, לימוד הזכות הזה של אליהו הניח את דעת רבי אלעזר ורשבי"י. משום שבתחילה הם היו בטוחים שהאמת נמצאת רק בהשקפת עולמם ולפיה כל בני ישראל חייבים לעמול בתורה, וגם כשאמר רשבי"י לבנו: **"די לעולם (עוסקי תורה) אני ואתה"**, מדובר בקבלת מצב בדיעבד, שרק מעטים מסוגלים להתעלות לרמה הגבוהה של רשבי"י ובנו. אך כעת הסביר להם אליהו, שהאנשים שעוסקים בחריש ובקציר גם הם צדיקים של 'לכתחילה', אלא שהם צדיקים מסוג אחר. ואז נחה דעתם של רשבי"י ובנו.

מעשה המערה ממשיך ומספר דברים נוספים שעברו על רשבי"י ביציאתו מן המערה, ובכך נרחיב בעז"ה במאמרים הבאים.

¹ "אמר רבי שמעון בן לקיש: אומה זו כגפן נמשלה, זמורות שבה - אלו בעלי בתים, אשכולות שבה - אלו תלמידי חכמים..." (חולין דף צב, א).
² ראו בדומה במסכת יומא (דף מ, א): "רבי שמעון לא ידע מאי קאמרי רבנן".
³ וז"ל הסולם בתרגום דברי הזוהר שם: "ההוא חק לא וכו': : חקק הוא, שהוא מלכות, לא ישאר לבדו אחר שיצא ממנו משיח בן דוד. כי אז יתכלל בו, בהמלכות, משיח אחר, שהוא משיח בן יוסף. ושם, במלכות יתחזק... ע"כ ימות משיח הזה, ויהרג. כי המלכות מצד עצמה אין לה כלום מה לתת לו. ויהיה מת עד שגבעה זו, המלכות, תלקט חיים מגבעה עליונה, שהיא בינה. ותשפיע למשיח בן יוסף מן אורות הבינה, ואז יקום משיח בן יוסף לתחיה".
⁴ ראו רד"ק שם פסוק כ.
⁵ וראו בדברי הזוהר בהערה לעיל בענין תחיית משיח בן יוסף.

לע"נ אמור' רחל בת ר' בנימין בונים ע"ה

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריינ הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
---	--	---	--	---

לע"נ **הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי**

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה".

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניציבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Malmö, Sweden

מלמו, שוודיה

כסלו, תשנ"א

כשרות סוכר הענבים

שאלה

בהרבה מוצרים כאן משתמשים בסוכר ענבים. האם יש לזה דין של "סתם יינם"?

תשובה

עפ"י בירור שעשינו אצל מומחה, - "סוכר ענבים" הוא דקסטרוזה המופקת מדגנים, תירס, תפוחי אדמה וכו', ולא מענבים. וממילא, אין בזה כל בעיה. אמנם, תאורטית ניתן להפיק זאת גם מענבים. ואז יש לבדוק את אופן הייצור ובעיקר יש לברר, מתי מתבצעת ההרתחה. שכן, בעיה של סתם יינם קיימת רק במקרה שנסחטו הענבים כשהם קרים, ואח"כ העבירו את המיץ שלא באופן אוטומטי (היינו שלא ע"י מכונה) להרתחה. אבל כשהתבשלו הענבים בעודם שלמים, או שנסחטו בראשונה, אך המכונה העבירה אותם ישירות לבישול (של לפחות 79.5 מעלות צלסיוס), אז אין לחוש כלל¹.
אך כאמור, נוהגים להפיק את הדקסטרוזה מדגנים או קטניות משום שזה זול יותר.

¹ כך כתב באגרות משה יו"ד, א', סי' נ"ה. ויו"ד, ב', סי' נ"ב.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

